

mgr Agnieszka Kurniewicz

absolwentka jednolitych studiów magisterskich na kierunku prawo Uniwersytetu SWPS Wydział Zamiejscowy w Poznaniu

Instrumenty izolacyjne stosowane wobec sprawcy przemocy w rodzinie

ABSTRAKT

Jednym z najważniejszych prawnych aspektów przeciwdziałania przemocy w rodzinie w zakresie zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa ofiarom jest odizolowanie od nich sprawcy. Do niedawna uważano, że państwo powinno zapewnić ofiarom schroniska, do których mogłyby trafić w celu zapewnienia pomocy i kontynuowania życia z dala od agresora. Obecnie, coraz częściej mówi się o tym, że to sprawca powinien opuścić wspólny dom, a organy państwa powinny dysponować narzędziami służącymi do odizolowania sprawcy od ofiary. Obecny katalog karnoprocesowych narzędzi przeciwdziałania przemocy, jak i cywilny nakaz opuszczenia lokalu z powodzeniem mogą być wykorzystane do szybkiego i skutecznego oddzielenia sprawców przemocy w rodzinie od osób dotkniętych skutkami ich działań. W praktyce są one stosowane zbyt rzadko bądź nieadekwatnie do okoliczności, co sprawia, że pomoc staje się nieskuteczna oraz nieefektywna. Poza tym podejście przedstawicieli organów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie jest obarczone licznymi stereotypami, stosowane metody są szablonowe i niedostosowane do potrzeb ofiar. Nastawienie organów przekłada się bezpośrednio na podejmowane przez nich działania w zakresie zaniechania dokonania określonych czynności procesowych, zwłokę w ich podejmowaniu czy też sposób i zakres zabezpieczenia interesów ofiar przemocy w rodzinie. Na zakończenie warto podkreślić, że wprowadzenie nowych uregulowań prawnych nie będzie miało wpływu na poprawę bezpieczeństwa ofiar przemocy, jeżeli dostępne instrumenty nie będą stosowane w praktyce.

Wstęp

Nikt nie zasługuje na przemoc. Przemoc upokarza, powoduje cierpienie i nieobliczalne szkody, rodzi nienawiść i pragnienie odwetu, tworzy błędne koło w stosunkach międzyludzkich. Nie ma w tej przemocy niczego, co w cywilizowanym świecie przemawiałoby za jej stosowaniem¹.

Rodzina to podstawowa komórka społeczna, na którą składa się wzajemna zażyłość uczuć, odpowiedzialność i troska o drugą osobę, a także intymność, w tym kontakty seksualne, które za główny cel mają przedłużenie gatunku ludzkiego.

¹ I. Pospiszył, *Przemoc w rodzinie*, WSiP Warszawa 1994, s. 5.

Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej². Takie unormowanie konstytucyjne nakazuje podejmowanie przez państwo działań, które umacniają więzi między osobami tworzącymi rodzinę oraz daje podstawy do zapewnienia jej szczególnej ochrony poprzez polskie ustawodawstwo.

Z powyższych względów, zapewnienie ochrony i bezpieczeństwa ofiarom przemocy w rodzinie poprzez odizolowanie od nich sprawcy przemocy stanowi jeden z najważniejszych prawnych aspektów przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W praktyce jednak zazwyczaj zdarza się sytuacja, że pomimo czynności prowadzonych przez organy państwa w ramach postępowania karnego, czy procedury „Niebieskie Karty” ofiary przemocy dalej zamieszkują ze sprawcą. Wspólne zamieszkiwanie sprawcy i ofiary przemocy, uniemożliwia wyjście z cyklu przemocy i uzależnienia się od sprawcy, stanowi istotne zagrożenie dla zdrowia i życia ofiary poprzez narażenie na dalszą przemoc, a nawet eskalację. W efekcie zdarza się nader często, że osobą zmuszoną do poszukiwania schronienia i opuszczenia zamieszkiwanego lokalu jest ofiara, a nie sprawca.

Fakt wspólnego zamieszkiwania przez te osoby, wynika zazwyczaj z niestosowania przez organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości dostępnych instrumentów prawnych umożliwiających odizolowanie sprawcy od ofiary. Tymczasem możliwości takie istnieją na każdym etapie procesu karnego, nie tylko przy wyrokowaniu. Jednakże w pierwszym etapie postępowania karnego, a mianowicie w postępowaniu przygotowawczym o przestępstwa z użyciem przemocy na szkodę osoby najbliższej wspólnie zamieszkującej ze sprawcą, w przeważającej większości wypadków szczególną rolę będzie odgrywało oddzielenie sprawcy od pokrzywdzonego. W prawie karnym materialnym i procesowym przewidziane są środki o charakterze izolacyjnym i nieizolacyjnym, które mogą w określonym stopniu zapewnić ochronę ofierze przemocy w rodzinie przed sprawcą. Część z nich umożliwia sensu stricto odizolowanie sprawcy od ofiary, część pozwala na monitorowanie i kontrolowanie postępowania sprawcy³.

Do środków zapobiegawczych uregulowanych w dziale VI kodeksu postępowania karnego (dalej k.p.k.)⁴, służących powyższemu celowi należą: tymczasowe aresztowanie, oddanie pod dozór Policji wraz z wymienionymi w art. 275 § 2 k.p.k. ograniczeniami swobody podejrzanego, a także wymieniony w art. 275a § 1 k.p.k. nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego przez podejrzanego wspólnie z osobą pokrzywdzoną.

Ponadto poza możliwością zastosowania środka zapobiegawczego w postaci nakazu opuszczenia lokalu wobec sprawcy w ramach toczącego postępowania przygotowawczego w 2010 roku do ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁵

² Art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1992 roku (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483 z późn. zm.).

³ M. Czarkowska, *Przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet w rodzinie*, LexisNexis Warszawa 2014, s. 144.

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987).

⁵ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390).

(dalej u.p.p.r) w art. 11a wprowadzono nakaz opuszczenia lokalu jako instytucję cywilnoprawną wobec członków rodzin, którzy swoim zachowaniem czynią szczególnie uciążliwym dalsze wspólne zamieszkiwanie.

1. Środki zapobiegawcze

W sytuacji, gdy dojdzie do popełnienia przestępstwa przemocy w rodzinie, priorytetową kwestią powinno być zagwarantowanie ofiarom tej przemocy bezpieczeństwa poprzez zastosowanie środków, które mają na celu zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania, a także udaremnić popełnienie kolejnego ciężkiego przestępstwa. W praktyce chodzi o sytuacje zapobiegania dalszemu krzywdzeniu ofiary, zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony jej życia i zdrowia, a także udaremnienia wszelkich prób oddziaływania sprawcy na ofiarę, które może mieć wpływ na przebieg postępowania karnego. Sprawca może bowiem w celu uniknięcia odpowiedzialności karnej próbować nakłaniać pokrzywdzonego do zmiany lub odmowy składania zeznań na podstawie art. 182 § 1 i 2 k.p.k., które to zeznania niejednokrotnie stanowią jedno z wielu źródeł dowodowych w sprawie ⁶.

Artykuł 249 § 2 k.p.k. stanowi, iż w postępowaniu przygotowawczym można stosować środki zapobiegawcze tylko względem osoby, wobec której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów. Prawo do zastosowania środków zapobiegawczych wobec sprawcy przemocy w rodzinie przysługuje w postępowaniu przygotowawczym prokuratorowi, z wyjątkiem tymczasowego aresztowania, które stosuje wyłącznie sąd na wniosek prokuratora. Zastosowany przez sąd środek zapobiegawczy może być w postępowaniu przygotowawczym uchylony lub zmieniony na łagodniejszy również przez prokuratora. W postępowaniu sądowym organem stosującym wszystkie środki zapobiegawcze jest sąd, który może utrzymać w mocy ich obowiązywanie aż do chwili rozpoczęcia wykonania kary. Przedmiotowe środki mogą być stosowane aż do momentu rozpoczęcia wykonywania kary, natomiast tymczasowe aresztowanie stosuje się tylko w razie orzeczenia przez sąd kary pozbawienia wolności.

2. Tymczasowe aresztowanie

Zastosowanie tymczasowego aresztowania wymaga, aby spełnione były przesłanki ogóle stosowania środków zapobiegawczych, jaki i co najmniej jedna ze szczególnych przesłanek stosowania tymczasowego aresztowania określonych w art. 258 k.p.k. Zgodnie z tym przepisem, tymczasowe aresztowanie może nastąpić, jeżeli zachodzi:

- uzasadniona obawa ucieczki lub ukrycia się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jego tożsamości albo nie ma on w kraju stałego miejsca pobytu
- uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne, czyli tzw. „obawa matactwa”.

⁶ M. Czarkowska, *Przeciwdziałanie przemocy...*, s. 143.

Kolejna przesłanka dotyczy wysokiego zagrożenia karą, albowiem zgodnie z art. 258 § 2 k.p.k. jeżeli oskarżonemu zarzuca się popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, albo gdy sąd pierwszej instancji skazał go na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona grożącą oskarżonemu surową karą. Powyższa przesłanka wyłącza możliwość zastosowania tymczasowego aresztu w przypadku sprawcy przestępstwa znęcania z art. 207 § 1 kodeksu karnego (dalej k.k.)⁷, które jest zagrożone karą pozbawienia wolności od trzech miesięcy do lat pięciu, umożliwiając niniejsze dopiero w przypadku znęcania się połączonego ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa z art. 207 § 2 k.k., bądź w przypadku targnięcia się pokrzywdzonego na własne życie będącego następstwem znęcania się określonego w art. 207 § 3 k.k.⁸

Ostatnią sytuacją jest występowanie przesłanki umożliwiającej zastosowanie tzw. „aresztu prewencyjnego”. Na podstawie art. 258 § 3 k.p.k. środek zapobiegawczy można wyjątkowo zastosować także wtedy, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony, któremu zarzucono popełnienie zbrodni lub umyślnego występku, popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu powszechnemu, zwłaszcza, gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził.

W przypadku przemocy w rodzinie istnieje znaczne ryzyko, że przemoc ta powtórzy się, zwłaszcza, jeżeli nie zostaną zastosowane środki, które skutecznie mogłyby odizolować sprawcę od ofiary. Trudno zakładać, że sprawca, który przez wiele lat stosował przemoc, nagle zmieni swoje postępowanie. w tego typu sprawach, ze względu na specyfikę przemocy domowej, najczęściej występuje uzasadniona obawa, że sprawca popełni przestępstwo przeciwko życiu i zdrowiu⁹.

Jednocześnie przepisy procedury karnej wskazują przesłanki negatywne, przy których zastosowanie tymczasowego aresztowania uzależnione jest od oceny organu procesowego, a polegają na tym, że tymczasowego aresztowania nie stosuje się, jeżeli wystarczający jest inny środek zapobiegawczy oraz jeżeli szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie, należy odstąpić od tymczasowego aresztowania, gdy pozbawienie wolności pociągałoby wyjątkowo ciężkie skutki dla oskarżonego lub jego najbliższej rodziny.

W wyniku własnych spostrzeżeń poczynionych w toku prowadzonych postępowań przygotowawczych o czyny z art. 207 k.k. wysuwa się wniosek, iż ofiary przemocy pomimo doznanego cierpienia i krzywd, pozostają w dalszym ciągu emocjonalnie związane ze sprawcami przemocy i więzi uczuciowe pomiędzy nimi nie ulegają osłabieniu. Często u osób pokrzywdzonych występuje poczucie winy za zaistniałą sytuację w której dochodziło do przemocy a także przekonanie, iż w związku ze złożeniem zawiadomienia o przestępstwie i złożeniem obciążających zeznań ofiara przyczyniła się do pozbawienia wolności bliskiej osoby.

⁷ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1600, 2077).

⁸ M. Czarkowska, *Przeciwdziałanie przemoc...*, s. 153.

⁹ *Ibidem*, s. 152.

Należy także zauważyć, że sprawcami przemocy domowej są często osoby, które jako jedyne w danej rodzinie osiągają stałe dochody. W związku z tym faktem, ich aresztowanie może pociągać za sobą szczególnie ciężkie skutki dla rodziny, co także może powodować podejmowanie przez pokrzywdzonych wysiłków w celu uwolnienia sprawcy od odpowiedzialności karnej¹⁰.

Nadmienić należy, że dopuszczalne jest także występowanie z wnioskiem o tymczasowe aresztowanie, gdy wobec sprawcy były już stosowane wolnościowe środki zapobiegawcze, które nie zabezpieczyły prawidłowego toku postępowania i nie zapewniły bezpieczeństwa ofierze przemocy. Chodzi o takie intencjonalne zachowania, gdy sprawca pomimo nakazu opuszczenia lokalu i zakazu kontaktów z pokrzywdzonym nachodził go w mieszkaniu, usiłował wejść do lokalu, zaczepiał osobę dotkniętą przemocą w miejscach publicznych, dopuścił się kolejnych zachowań wyczerpujących znamiona przemocy, groził popełnieniem kolejnych przestępstw bezpośrednio bądź za pomocą środków komunikowania się na odległość albo w inny sposób niepokoił ofiarę¹¹.

Na podstawie powyższej analizy należy wskazać, że w postępowaniu karnym najczęstszym sposobem izolacji sprawcy przemocy od ofiary jest stosowanie środków zapobiegawczych w postaci oddania podejrzanego pod dozór Policji, połączonego z wymienionymi w art. 275 § 2 k.p.k. ograniczeniami jego swobody lub nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, orzeczonego w trybie art. 275 § 3 k.p.k., bądź art. 275a § 1 k.p.k.

3. Dozór Policji

Zważywszy na tendencję, istniejącą zarówno w ustawodawstwie polskim, jak i dokumentach międzynarodowych do promowania stosowania środków zabezpieczających o charakterze nieizolacyjnym, istotne jest skoncentrowanie uwagi podmiotów kształtujących i stosujących prawo na innych sposobach odseparowania sprawcy od ofiary¹². Możliwość taką dostarcza środek zapobiegawczy w postaci dozoru policyjnego stosowanego na podstawie art. 275 § 1 k.p.k. Zgodnie z art. 275 § 2 k.p.k. oskarżony oddany pod dozór Policji nie zostaje pozbawiony wolności, jednak ma obowiązek stosować się do wymagań zawartych w postanowieniu sadu lub prokuratora. Obowiązki mogą polegać na: zakazie opuszczenia określonego miejsca pobytu, zgłaszaniu się do organu dozoru w określonych odstępach czasu, zawiadomianiu go o zamierzonym wyjeździe i o terminie powrotu, zakazie kontaktowania się z pokrzywdzonym albo innymi osobami, zakazie przebywania w określonych miejscach, jak również na innych ograniczeniach swobody oskarżonego, które są niezbędne do wykonywania dozoru. Można dostrzec, że obowiązki są istotne ze względu na potrzebę kontroli oskarżonego, jak również z punktu widzenia przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Przepis pozwala na elastyczne

¹⁰ A. Grochoła, D. Kozłowska, *Aspekty przeciwdziałania przemocy w rodzinie*, Kwartalnik Policyjny 1/2017 CSP Legionowo, s. 83.

¹¹ Ibidem, s. 83.

¹² M. Czarkowska, *Przeciwdziałanie przemocy...*, s. 158.

kształtowanie obowiązków nakładanych na sprawcę w ramach wykonania środka zapobiegawczego, w zależności od charakteru popełnionego przestępstwa oraz sytuacji osobistej i rodzinnej, zarówno sprawcy, jak i pokrzywdzonych¹³. W ramach oddania pod dozór Policji w szczególności można orzec wobec podejrzanego zakaz zbliżania się i kontaktowania z pokrzywdzonym, a także ze wszystkimi osobami wspólnie z nim zamieszkującymi. Ograniczenie osób objętych zakazem zbliżania się, czy kontaktu wyłącznie do pokrzywdzonej z wyłączeniem np. dzieci powodowałoby faktyczną niemożność wykonania tego środka¹⁴. Sprawca pod pozorem kontaktów z dziećmi mógłby oddziaływać na ofiarę przemocy i pozostawać w pobliżu pokrzywdzonej.

Przepis art. 275 § 3 k.p.k. przewiduje, że w przypadku, gdy zachodzą przesłanki zastosowania tymczasowego aresztowania wobec oskarżonego o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej na szkodę osoby najbliższej albo innej osoby zamieszkującej wspólnie ze sprawcą, można zamiast tymczasowego aresztowania zastosować dozór, jednak pod warunkiem, że oskarżony w wyznaczonym terminie opuści lokal zajmowany wspólnie z pokrzywdzonym oraz określi miejsce swojego pobytu.

Zgodnie ze stanowiskiem M. Żbikowskiej, aby prokurator lub sąd mógł skorzystać z instytucji przewidzianej w art. 275 § 3 k.p.k. konieczne jest opuszczenie przez oskarżonego lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w wyznaczonym terminie oraz określenie miejsca jego pobytu. Warunki te – dla swej skuteczności – powinny być spełnione łącznie. Oznacza to, że nie jest wystarczające jedynie opuszczenie lokalu zajmowanego wspólnie z ofiarą przemocy, albowiem dla faktycznej kontroli sprawowanej w ramach dozoru Policji niezbędna jest znajomość przez organy procesowe nowego miejsca pobytu oskarżonego¹⁵.

Przy stosowaniu dozoru warunkowego celowe jest ustalenie przez prokuratora lub sąd, jakie jest stanowisko oskarżonego, a złożenie przez niego podczas przesłuchania oświadczenia, że nie zamierza opuścić zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym lokalu, powinno być powodować brak zasadności zastosowania warunkowego dozoru Policji¹⁶. Jak zauważył J. Kosonoga podczas przesłuchania prokurator lub sąd powinien był także ustalić realne możliwości, a nie tylko chęci oskarżonego, spełnienia przez niego warunku opuszczenia lokalu¹⁷.

Bardzo ważną kwestię stanowi również określenie terminu, w jakim sprawca przemocy powinien opuścić wspólnie zamieszkiwany lokal. W okresie od ogłoszenia postanowienia do opuszczenia lokalu, sprawca pozostając we wspólnym lokalu może oddziaływać na osoby pokrzywdzone i nakłaniać do zmiany zeznań lub dopuszczać się agresywnych zachowań. W takich wypadkach należy stosować nakaz okresowego opuszczenia przez podejrzanego(oskarżonego) lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, ze skutkiem

¹³ A. Grochoła, D. Kozłowska, *Aspekty przeciwdziałania przemocy...*, s. 83.

¹⁴ Ibidem, s. 83.

¹⁵ M. Żbikowska, *Warunkowy dozór Policji*, Prokuratura i Prawo 2011, nr 7-8, s. 19-33.

¹⁶ S. Spurek, *Izolacja sprawcy od ofiary*, Wolter Kluwer Polska S.A. Warszawa 2013, s. 144.

¹⁷ J. Kosonoga, *Dozór Policji jako środek zapobiegawczy w polskim procesie karnym*, Wolter Kluwer Polska S.A. Warszawa 2008, s.233-234.

konieczności jego natychmiastowego wykonania, lepiej chroniący osoby dotknięte przemocą przed dalszym krzywdzeniem¹⁸.

4. Nakaz okresowego opuszczenia przez oskarżonego (podejrzanego) lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym

Na podstawie art. 275a § 1 k.p.k. tytułem środka zapobiegawczego można nakazać oskarżonemu o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej okresowe opuszczenie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził.

Zaletą powyższego środka jest szybkość zastosowania i natychmiastowa wykonalność co zostało uregulowane w art. 275 § 3 k.p.k. przewidującym, że w przypadku, gdy wobec oskarżonego, zatrzymanego na podstawie art. 244 § 1a lub 1b k.p.k. zachodzą podstawy do zastosowania środka zapobiegawczego w postaci okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, Policja niezwłocznie, nie później niż przed upływem 24 godzin od chwili zatrzymania, występuje z wnioskiem do prokuratora o zastosowanie tego środka zapobiegawczego, przy czym wniosek powinien być rozpatrzony przed upływem 48 godzin od chwili zatrzymania oskarżonego. Ograniczenie czasowe dla rozpoznania wniosku o zastosowanie nakazu opuszczenia lokalu jest bardzo istotne dla zachowania bezpieczeństwa pokrzywdzonej.

Należy wskazać na różnice występujące pomiędzy nakazem opuszczenia lokalu a warunkowym dozorem Policji. Dla środka określonego w art. 275a § 1 k.p.k. zostały przewidziane określone terminy jego stosowania, tj. możliwość stosowania go na okres nie dłuższy niż 3 miesiące. Jeżeli natomiast nie ustaną przesłanki jego stosowania, istnieje możliwość przedłużenia go na dalsze okresy, nie dłuższe niż 3 miesiące, na wniosek prokuratora, przez sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy. Ponadto wydając postanowienie, na wniosek oskarżonego, można wskazać mu miejsce pobytu w placówkach zapewniających miejsca noclegowe, przy czym ustawodawca przewidział, że nie mogą to być placówki pobytu ofiar przemocy w rodzinie.

Należy zwrócić uwagę, iż istotnym mankamentem opisywanego środka zapobiegawczego jest fakt, że Policja może co najwyżej złożyć wniosek o zastosowanie nakazu opuszczenia lokalu, a nie może podjąć samodzielnej decyzji w tym zakresie. Komitet Praw Człowieka ONZ wyraził zaniepokojenie, w rekomendacjach dla rządu polskiego do sprawozdania Polski z realizacji Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych w 2010 roku, iż Policja nie posiada uprawnień do natychmiastowego wystawienia nakazu opuszczenia przez sprawcę lokalu wspólnie zajmowanego z ofiarą na miejscu, gdzie jest podejrzenie popełnienia

¹⁸ A. Grochoła, D. Kozłowska, *Aspekty przeciwdziałania przemocy...*, s. 84.

przestępstwa. Jednocześnie Komitet rekomendował wprowadzenie poprawek w ustawodawstwie polskim w celu zmiany tego stanu¹⁹.

Bardzo istotną kwestią jest to, że w przypadku zastosowania nakazu opuszczenia lokalu, nie ma żadnego wpływu fakt zameldowania sprawcy w lokalu, z którego w ramach tego środka jest usuwany. Zameldowanie jest jedynie czynnością materialno-techniczną, określoną w art. 28 ust. 4 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności²⁰ i poświadcza pobyt danej osoby w lokalu oraz prawo przebywania w nim. W żaden sposób nie kreuje ono tytułu prawnego do władania nieruchomością, tym bardziej nie będzie ono ograniczać możliwości usunięcia sprawcy przemocy z miejsca pobytu.

Należy zauważyć, że nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym nie jest uzależniony od prawa do własności lokalu. Jak słusznie zauważa M. Budyn-Kulik powyższy środek może mieć zastosowanie wtedy, gdy sprawca przemocy jest współwłaścicielem lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, lecz także nie ma powodów, aby do sprawcy będącego wyłącznym właścicielem lokalu nie stosować omawianego środka, jeżeli zostały spełnione pozostałe przesłanki jego zastosowania²¹. Nawet w przypadku, gdy oskarżony jest współwłaścicielem lub wyłącznym właścicielem mieszkania bądź domu zastosowanie nakazu opuszczenia lokalu przez sprawcę przemocy nie ogranicza jego prawa własności przez czasowe uniemożliwienie korzystania z lokalu i w wyniku zastosowania tego środka nie dochodzi do ingerencji w sferę wykonywania konstytucyjnie chronionego prawa własności oraz do ograniczenia prawa do prywatności²².

Wobec powyższego nie zaistniała potrzeba, jak się wydaje rozważania niezbędności i proporcjonalności ingerencji w prawa zobowiązanego do opuszczenia lokalu, stosownie do art. 31 ust. Konstytucji RP²³, zgodnie z którym ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób²⁴.

5. Stosowanie w praktyce środków służących ochronie ofiary przemocy w rodzinie

Celem analizy dostępnych danych dotyczących wykorzystania środków zapobiegawczych, karnych i probacyjnych w sprawach dot. przemocy w rodzinie jest poznanie praktyki w zakresie stosowania dostępnych prawnie środków ochrony ofiar przemocy. W artykule posłużono się danymi statystycznymi Ministerstwa Sprawiedliwości z lat 2010-2016 oraz danymi zawartymi w raporcie z monitoringu rozpraw dot. przestępstwa znęcania przewidzianego w art.

¹⁹ Consideration of reports submitted by States parties under article 40 of the Covenant, Concluding observations of the Human Rights Committee, Poland 27 October 2010, CCPR/C/POL/CO/6.

²⁰ Ustawa z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2018 r. poz. 1382, 1544).

²¹ M. Budyn-Kulik, *Przemoc w rodzinie – analiza wiktymologiczna oraz prawnokarne środki przeciwdziałania*, nieopublikowany raport Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2009, s. 42.

²² S. Spurek, *Izolacja sprawcy...*, s. 145.

²³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1992 roku (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 z późn. zm.).

²⁴ S. Spurek, *Izolacja sprawcy...*, s. 145-155.

207 k.k., który został opracowany przez Fundację Pozytywnych Zmian, działającą w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Na wstępie poddać analizie należy ilość skazań z art. 207 k.k. dokonanych przez sądy powszechne na przestrzeni lat 2010-2016. W poszczególnych latach w Sądach Rejonowych w Polsce skazano z art. 207 k.k. ogółem: 2010 rok – 13.569 osób, 2011 rok – 13.588 osób, 2012 rok – 12.970 osób, 2013 rok – 11.890 osób, 2014 rok – 12.699, 2015 rok – 12.024, 2016 rok – 10.723²⁵.

W odniesieniu do wykorzystywania środków zapobiegawczych zwłaszcza w kontekście liczby oskarżonych o przestępstwa popełnione wobec członka rodziny z użyciem przemocy w przedziale czasowym 2010-2013 uznać należy, że nie zostały one wykorzystane w sposób optymalny.

Tabela 1. Wykorzystanie środków zapobiegawczych w zakresie izolacji sprawcy od pokrzywdzonego w postępowaniach karnych

Lata	Tymczasowe aresztowanie art. 258 k.p.k.		Dozór Policji		Nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 275a k.p.k.)
	Liczba wniosków złożonych do sądu	Liczba wniosków uwzględnionych przez sąd	Z zakazem kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami (art. 275§2 k.p.k.)	W miejsce niezastosowanego tymczasowego aresztowania pod warunkiem opuszczenia lokalu przez sprawcę w wyznaczonym terminie i określenia przez niego miejsca swojego pobytu (art. 275§3 k.p.k.)	
2010	1800	1699	891	337	209
2011	2002	1895	1280	505	849
2012	1745	1679	1412	627	1241
2013	1753	1635	1593	588	1500

Źródło: Dane statystyczne Ministerstwa Sprawiedliwości

Jak wynika z powyższego tendencja wzrostowa w zakresie stosowania środków zapobiegawczych występuje w ramach dozoru nakładanego na podstawie art. 275§2 k.p.k. oraz nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego na podstawie art. 275a k.p.k. Jednakże w odniesieniu do liczby oskarżonych środki zapobiegawcze umożliwiające odizolowanie sprawcy od osoby pokrzywdzonej podczas postępowania karnego były stosowane niezwykle rzadko. Tym samym oznacza to, że istniejące instrumenty prawne o charakterze izolacyjnym mające na celu zagwarantowanie bezpieczeństwa osobie pokrzywdzonej w przeważającej części nie były wykorzystane w praktyce.

W dalszej części dokonano analizy orzecznictwa z art. 207 k.k. na przestrzeni lat 2012-2016 w zakresie dynamiki skazań na poszczególne rodzaje kar.

²⁵ Przemoc w rodzinie – Ministerstwo Sprawiedliwości, https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKewj_7yl_pLfAhVjk4sKHSdoBKIQFjAAegQICRAC&url=https%3A%2F%2Fwww.ms.gov.pl%2FData%2FFiles%2F_public%2Fppwr%2Fprzemoc-w-rodzynie-dzialania-ms-za-2014.ppsx&usg=AOvVaw3Jjs7qomQj37gSMWheNQ1w, (dostęp: 05.12.2018).

Tabela nr 2. Skazania w I instancji Sądów Rejonowych w Polsce według klasyfikacji prawnej oraz wymiaru kary

Lata	Wszystkie wyroki skazujące z art. 207 k.k.	Kara ograniczenia wolności	Kara pozbawienia wolności	Warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności	Pozbawienie wolności bez zawieszenia
2012	12970	575	12217	10592 (86,69%)	1625 (13,30%)
2013	11970	473	11329	9778 (86,30%)	1551 (13,69%)
2014	2772	577	2042	10325 (85,74%)	1717 (14,25%)
2015	2024	795	10956	9288 (84,77%)	1668 (15,22%)
2016	10723	1723	8442	6167 (73%)	2275 (26,94%)

Źródło: Dane zawarte w raporcie z monitoringu rozpraw z art. 207 k.k. opracowanego przez Fundację Pozytywnych Zmian

Jak wynika z powyższego wyroki za znęcanie orzekane są w zdecydowanej większości z warunkowym zawieszeniem wykonania kary. Wyroki z warunkowym zawieszeniem wykonania kary stanowiły do 2015 około 85%. Za rok 2016 stanowią 73%. Dlatego szczególnie istotnym elementem są wymierzane środki karne czy probacyjne, które niestety, wciąż orzekane są bardzo rzadko. W przypadku zawieszenia wykonania kary, sąd ma możliwość zastosowania wobec skazanego zobowiązań w myśl art. 72 k.k. Stosowanie środków karnych w wyrokach kończących sprawę karną oraz środków probacyjnych w przypadku zawieszenia wykonania kary wobec skazanego w okresie próby w myśl art. 72 k.k. jest niezmiernie ważnym aspektem w zapewnieniu ochrony i bezpieczeństwa osobom pokrzywdzonym.

Tabela nr 3. Zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego i nakaz opuszczenia lokalu zastosowane w sądach rejonowych w Polsce

Lata	Zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego		% z liczby wyroków z warunkowym zawieszeniem wykonania kary	Nakaz opuszczenia lokalu		% z liczby wyroków z warunkowym zawieszeniem wykonania kary
	Środek karny	Środek probacyjny		Środek karny	Środek probacyjny	
2010	26	99	2,13%	20	279	5,11%
2011	106	190	2,65%	110	406	4,65%
2012	205	387	5,63%	167	539	6,63%
2013	311	437	7,49%	288	445	7,49%
2014		595	5,76%		522	5,05%
2015		965	10,38%		574	6,18%
2016		836	13,35%		423	6,85%

Źródło: Dane statystyczne Ministerstwa Sprawiedliwości, dane zawarte w raporcie z monitoringu rozpraw z art. 207 k.k.

Dostrzegając tendencję wzrostową w stosowaniu w/w środków, wskazać jednakże należy, iż mając na względzie ogólną liczbę skazań wydaje się, że środki te nie są wykorzystywane optymalnie. Sędziowie niezwykle rzadko orzekali środki karne oraz obowiązki związane z warunkowym zawieszeniem wykonania kary, które umożliwiłyby zapewnienie bezpieczeństwa ofierze przemocy przez odizolowanie od niej sprawcy. Niewykorzystanie tego rodzaju instrumentów należy ocenić negatywnie, zwłaszcza w świetle istniejącej praktyki incydentalnego wymierzania kar pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia wykonania kary.

6. Cywilny nakaz opuszczenia mieszkania

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w art. 11a wprowadziła szczególne uprawnienie dla członków rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie, polegające na żądaniu wykonania w trybie sądowym opuszczenia mieszkania przez innych członków rodziny, którzy

swoim zachowaniem czynią szczególnie uciążliwym dalsze zamieszkiwanie. Przepis przekazuje więc do dyspozycji sądów narzędzie polegające na odseparowaniu sprawcy przemocy w rodzinie od ofiar tej przemocy²⁶. W ten sposób, zgodnie ze stanowiskiem Ministra Sprawiedliwości, umożliwiono osobie dotkniętej przemocą w rodzinie odseparowanie się od osoby stosującej przemoc również w przypadku przestępstw ściganych na wniosek lub z oskarżenia prywatnego, gdy osoba dotknięta przemocą może nie być z różnych względów zainteresowana ewentualnym ściganiem przestępstw i bez środka cywilistycznego zostaje pozbawiona ochrony, którą daje zastosowanie środków przewidzianych w procedurze karnej²⁷.

Obowiązek opuszczenia mieszkania może zostać orzeczony w stosunku do członka rodziny, a zatem osoby objętej definicją ustawową zawartą w art. 2 pkt 1 u.p.p.r. Nie będą to więc tylko osoby najbliższe w rozumieniu art. 115 § 1 k.k., do którego przepis odsyła, ale również inne osoby wspólnie zamieszkujące lub gospodarujące, których ustawodawca bliżej nie zdefiniował. W takim razie należy przyjąć, że może chodzić także o osoby jedynie tymczasowo zamieszkujące lub prowadzące wspólne gospodarstwo domowe z pokrzywdzonym.

Przesłanką do żądania, aby sąd zobowiązał członka rodziny do opuszczenia mieszkania, jest zachowanie członka rodziny polegające na stosowaniu przemocy w rodzinie, które czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie. W tym przypadku do sformułowania „przemoc w rodzinie” zastosowanie znajdzie również definicja ustawowa zawarta w art. 2 pkt. 2 u.p.p.r. Przesłanka stosowania przemocy w rodzinie powinna zatem być badana w oparciu o definicję terminu „przemoc w rodzinie”, bez odnoszenia tych zachowań do znamion czynów zabronionych określonych przykładowo w art. 207 lub 217 k.k.²⁸.

Odwołując się do art. 2 pkt 2 u.p.p.r., gdzie została zawarta definicja ustawowa terminu „przemoc domowa” ustawodawca założył, że nawet jednorazowa umyślna postać czynu, a nawet zaniechania, jeśli narusza prawa lub dobra osobiste osób uprawnionych, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nieetykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodując szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą, może stanowić przejaw przemocy rodzinnej.

Co ważne, żądanie zobowiązania przez sąd danej osoby do opuszczenia mieszkania przysługuje osobie dotkniętej przemocą w rodzinie niezależnie od tego, czy sprawcy tej przemocy można zarzucić popełnienie przestępstwa. Żądanie zobowiązania danej osoby do opuszczenia mieszkania i wydania przez sąd stosowanego orzeczenia jest więc również niezależne od tego, czy wobec osoby stosującej przemoc, w stosunku do której ma być na podstawie

²⁶ S. Spurek, *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie*. Komentarz, Wolter Kluwer Polska S.A., Warszawa 2012, s. 178.

²⁷ Pismo Ministra Sprawiedliwości skierowane do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny z dnia 11 grudnia 2009r., DL-P i 024-31/08 i DL-P II 413-16/08, <https://www.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/ogolne-wspolpraca-miedzyresortowa-na-rzecz-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie/>, (dostęp: 17.01.2018).

²⁸ S. Spurek, *Izolacja sprawcy...*, s. 242.

art. 11 a u.p.p.r. wydane zobowiązanie, toczy się lub zakończyło się postępowanie w sprawie o popełnienie takiego przestępstwa²⁹.

Z żądaniem zobowiązania danej osoby do opuszczenia mieszkania może wystąpić osoba dotknięta przemocą w rodzinie. Uprawnienie to nie przysługuje osobie będącej świadkiem tej przemocy lub innej osobie mającej wiedzę na temat stosowania przemocy. Niezbędne do wydania przedmiotowego orzeczenia jest uznanie przez sąd, że stosowanie przemocy powoduje szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie³⁰.

Sąd rozpoznaje sprawę w trybie przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego³¹ (dalej k.p.c.) w postępowaniu nieprocesowym. Postanowienie zapada po przeprowadzeniu rozprawy, która powinna odbyć się w terminie jednego miesiąca od dnia wpływu wniosku. Staje się ono wykonalne z chwilą ogłoszenia i może być zmienione lub uchylone w razie zmiany okoliczności. Nakaz opuszczenia lokalu nie powoduje utraty tytułu prawnego, a jedynie czasowe ograniczenie korzystania z lokalu. Nakaz ma charakter czasowy, bowiem w razie zmiany okoliczności może być zmieniony lub uchylony, jednakże przepis nie wskazuje na maksymalny czas trwania orzeczonego zobowiązania.

Instytucja cywilnego nakazu opuszczenia lokalu miała z założenia zapewnić szybką ochronę ofierze przemocy w rodzinie. Ze spraw badanych w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich wynika jednak, że szybkie zakończenie postępowania sądowego w tych sprawach jest w praktyce trudne do osiągnięcia. W kwietniu 2016 roku Rzecznik Praw Obywatelskich z uwagi na wpływające skargi w których wskazywano, że ofiary przemocy domowej, pomimo podjętych działań nie są w stanie w krótkim czasie doprowadzić do odseparowania sprawcy przemocy i usunięcia go z mieszkania zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o informacje dotyczące liczby spraw toczących się na podstawie art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, realizacji miesięcznego terminu rozprawy, jak również wskazania, czy wpływają skargi dotyczące długości postępowania sądowych w tych sprawach. Ponadto Rzecznik Praw Obywatelskich zawnioskował o informację, czy w zakresie czasu trwania postępowania przewidywane jest podjęcie działań legislacyjnych zmierzających do usprawnienia przebiegu tych postępowań i tym samym doprowadzenie do bardziej efektywnej realizacji celu wprowadzenia tego uregulowania do obrotu prawnego³².

W odpowiedzi na pismo rzecznika Ministerstwo Sprawiedliwości poinformowało, że gromadzi dane statystyczne odnośnie liczby rozpatrywanych spraw o zobowiązanie sprawcy przemocy w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem

²⁹ S. Spurek, *Izolacja sprawcy...*, s. 242

³⁰ S. Spurek, *Przeciwdziałanie przemocy...*, s. 181.

³¹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, 1467, 1499, 1544, 1629, 1637 i 1693).

³² Pismo Rzecznika Praw Obywatelskich skierowane do Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 kwietnia 2016 roku IV.7214.62.2014.DZ, https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Do_MS_ws_opuszczenia_mieszkania_przez_sprawce_przemocy_w_rodzinie.pdf (dostęp: 10.05.2018).

rodziny dotkniętym przemocą. W 2014 roku do sądów rejonowych wpłynęły łącznie 1152 sprawy, a załatwiono 1134. W 2015 roku wpływ spraw wyniósł 1406, a załatwiono 1301. W pierwszym kwartale 2016 roku do sądów rejonowych wpłynęły 383 sprawy, a załatwiono 153. Wskaźnik czasu trwania postępowania w dniach wyniósł: 146,45 w 2014 r., 157,11 w 2015 r. oraz 151,14 w 2016 r. Wiceminister Sprawiedliwości uważa, że konstrukcja przepisu z którego wywodzony jest wniosek o zobowiązanie sprawcy przemocy w rodzinie do opuszczenia lokalu wydaje się właściwa. W reakcji na wystąpienie Rzecznika, Minister Sprawiedliwości przypomniał prezesom sądów, a za ich pośrednictwem przewodniczącym wydziałów i sędziom, o obowiązku właściwego organizowania i wyznaczania terminów posiedzeń i rozpraw w celu zagwarantowania sprawnego przebiegu postępowania³³.

Do wykonania obowiązku opuszczenia lokalu stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji obowiązku opróżnienia lokalu służącego zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika tj. art. 1046 i następane k.p.c. Warto podkreślić, że sprawcy przemocy nie przysługuje prawo do lokalu socjalnego i w stosunku do tych osób nie mają zastosowania okresy ochronne zakazujące eksmisji w okresie od 1 listopada do 31 marca. W pierwszej kolejności wykonując obowiązek opróżnienia lokalu służącego zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych komornik wezwie dłużnika do dobrowolnego opuszczenia lokalu, a następnie usunie dłużnika do innego lokalu lub pomieszczenia, do którego dłużnikowi przysługuje tytuł prawny i w którym może zamieszkać. Jeżeli dłużnikowi nie przysługuje tytuł prawny do innego lokalu lub pomieszczenia, w którym może zamieszkać, komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności do czasu, gdy gmina właściwa ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu, na wniosek komornika, wskaże dłużnikowi tymczasowe pomieszczenie, nie dłużej jednak niż 6 miesięcy. Po upływie tego terminu komornik usunie dłużnika do noclegowni, schroniska lub innej placówki wskazanej przez gminę właściwą ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu. Usuwając dłużnika do wyżej wymienionych miejsc, komornik powiadomi właściwą gminę o potrzebie zapewnienia dłużnikowi tymczasowego pomieszczenia.

Zakończenie

W ciągu ostatnich lat dostrzegalny jest postęp w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie, jednak instrumenty mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa ofierze są stosowane w bardzo ograniczonym zakresie. Organy ścigania, instytucje wymiaru sprawiedliwości, instytucje pomocowe powinny dążyć do odseparowania sprawcy od ofiary przemocy ze względu na konieczność zagwarantowania bezpieczeństwa ofierze oraz w przypadku prowadzonego postępowania potrzebę zapewnienia prawidłowego toku postępowania karnego. Obecny katalog środków zapobiegawczych wynikających z przepisów kodeksu postępowania

³³ Pismo Ministra Sprawiedliwości skierowane do Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 5 lipca 2016 roku, DSO-I-072-6/16, <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Odpowiedz%20MS%20na%20wystapienie%20RPO%20w%20sprawie%20nakazu%20opuszczenia%20mieszkania%20dla%20sprawcy%20przemocy%205%20lipca%202016.pdf> (dostęp: 10.05.2018).

nia karnego oraz nakaz opuszczenia lokalu przewidziany w art. 11a ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z powodzeniem może być wykorzystany do szybkiego i skutecznego oddzielenia sprawców przemocy w rodzinie od osób dotkniętych skutkami ich działań. Warunkiem koniecznym w tym zakresie, jest jednak szybka reakcja organów procesowych na zawiadomienie o przestępstwie, w szczególności zatrzymanie sprawcy i zebranie materiału dowodowego uprawdopodobniającego wypełnienie przez sprawcę znamion czynu zabronionego. Z uwagi, iż opisane w artykule środki zapobiegawcze pozwalają na szybkie usunięcie sprawcy przemocy ze wspólnie zajmowanego z pokrzywdzonym lokalu, bez konieczności podejmowania przez osobę dotkniętą przemocą dodatkowych działań i nakładów, należałoby zmienić nastawienie i zachęcić przedstawicieli organów uprawnionych do częstszego korzystania z tych narzędzi.

Konkludując powyższe rozważania należy podkreślić, iż niezrozumienie istoty zjawiska przemocy w rodzinie, stereotypowe podejście do tej przemocy, utożsamianie jej z konfliktem wewnątrzrodzinnym, dążenie do utrzymania dobrych relacji między sprawcą i pokrzywdzoną, uznawanie za główny przedmiot ochrony przestępstwa określonego w art. 207 k.k. trwałości więzi występujących między członkami rodziny, a nie dobra jednostki, uniemożliwiają właściwe wykorzystanie dostępnych środków ochrony ofiary przemocy w rodzinie. Wydaje się, że dopiero zmiana świadomości społeczeństwa w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie, a zwłaszcza roli podmiotów zobligowanych przez ustawodawcę do zagwarantowania bezpieczeństwa ofiarom istotnie wpłynie na efektywne przeciwdziałanie tej przemocy.

Bibliografia

Literatura:

- Budyn-Kulik M., *Przemoc w rodzinie – analiza wiktymologiczna oraz prawnokarne środki przeciwdziałania*, nieopublikowany raport Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2009,
- Consideration of reports submitted by States parties under article 40 of the Covenant, Concluding observations of the Human Rights Committee, Poland 27 October 2010, CCPR/C/POL/CO/6,
- Czarkowska M., *Przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet w rodzinie*, LexisNexis Warszawa 2014,
- Grochoła A., Kozłowska D., *Aspekty przeciwdziałania przemocy w rodzinie*, Kwartalnik Policyjny 1/2017 CSP Legionowo,
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1992 roku (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 z późn. zm.),
- Kosonoga J., *Dozór Policji jako środek zapobiegawczy w polskim procesie karnym*, Wolter Kluwer Polska S.A. Warszawa 2008,
- Pospiszył I. , *Przemoc w rodzinie*, WSiP Warszawa 1994,

Spurek S., *Izolacja sprawcy od ofiary*, Wolter Kluwer Polska S.A. Warszawa 2013,

Spurek S., *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Komentarz*, Wolter Kluwer Polska S.A., Warszawa 2012,

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018r. poz. 1360, 1467, 1499, 1544, 1629, 1637 i 1693).

Ustawa z 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1600, 2077),

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1987),

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz 1390),

Ustawa z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2018 r. poz. 1382, 1544),

Żbikowska M., *Warunkowy dozór Policji*, Prokuratura i Prawo 2011, nr 7-8,

Strony internetowe:

Pismo Ministra Sprawiedliwości skierowane do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny z dnia 11 grudnia 2009 r., DL-P i 024-31/08 i DL-P II 413-16/08, <https://www.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/ogolne-wspolpraca-miedzyresortowa-na-rzecz-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie/>,

Pismo Rzecznika Praw Obywatelskich skierowane do Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 kwietnia 2016 roku IV.7214.62.2014.DZ, https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Do_MS_ws_opuszczenia_mieszkania_przez_sprawce_przemocy_w_rodzinie.pdf

Pismo Ministra Sprawiedliwości skierowane do Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 5 lipca 2016 roku, DSO-I-072-6/16, <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Odpowiedz%20MS%20na%20wystapienie%20RPO%20w%20sprawie%20nakazu%20opuszczenia%20mieszkania%20dla%20sprawcy%20przemocy%205%20lipca%202016.pdf>,

Przemoc w rodzinie – Ministerstwo Sprawiedliwości, https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwj_7yl_pLfAhVjk4s-KHSdoBKIQFjAAegQICRAC&url=https%3A%2F%2Fwww.ms.gov.pl%2FData%2FFiles%2F_public%2Fppwr%2Fprzemoc-w-rodzinie-dzialania-ms-za-2014.ppsx&usg=AOvVaw3Jjs7qomQj37gSMWheNQ1w,

Drugi raport z monitoringu rozpraw z art. 207 k.k., https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiC0pqc_pLfAhXpwIsKHcO_BDYQFjAAegQICrAC&url=http%3A%2F%2Fpozytywnezmiany.org%2Ffpz%2Fassets%2Fmultimedia%2FRAPORT%2520Art.2017%2520KK.pdf&usg=AOvVaw2BdO6DgWXxgd4NVsUJ0kEm,

ABSTRACT

Isolation instruments applied to the perpetrator of domestic violence

One of the most important legal aspects of counteracting domestic violence in ensuring protection and safety of victims is to isolate the perpetrator from them. Until recently, it was believed that the state should provide shelter for victims where they could find help and continue their lives away from the aggressor. Currently, it is increasingly said that the perpetrator should leave the common home, and the state authorities should have tools to isolate the perpetrator from the victim. The current catalog of criminal process tools to counteract violence, as well as the civil order to leave the premises, can be successfully used to quickly and effectively separate perpetrators of domestic violence from those affected by their actions. In practice, they are used too rarely or inadequately to circumstances, which makes the aid ineffective. In addition, the approach of representatives of bodies implementing tasks in the field of counteracting the phenomenon of domestic violence is burdened with numerous stereotypes, the methods often used are used as templates and unsuitable for the needs of victims. The attitude of the authorities translates directly into actions taken by them in the area of abandoning certain procedural acts, delay implementation and the manner and scope of safeguarding the interests of victims of domestic violence. In conclusion, it is worth noting that the introduction of new legal regulations will not affect the improvement of the safety of victims of violence if the available instruments are not used in practice.

Słowa kluczowe: przemoc, rodzina, izolacja, ofiara przemocy, sprawca przemocy, środki zapobiegawcze, aresztowanie, dozór Policji, nakaz opuszczenia lokalu.

Key words: violence, family, isolation, victim of violence, perpetrator of violence, preventive measures, arrest, police supervision, order to leave the premises.